

Socialinis ir emocinis ugdymas ir mokinių pasiekimai: kaip įveiklinama Geros mokyklos koncepcija

Ignas Gaižiūnas,
švietimo, mokslo ir sporto viceministras

2024-12-05

**Jau Tautinės mokyklos koncepcijoje (1989)
pabrėžta:
mokykla turi pasukti nuo akcento žinioms į
lygiagretų emocijų ir valios ugdymą**

ŠMSM

ES Tarybos *Rekomendacija dėl bendrųjų mokymosi visą
gyvenimą gebėjimų* (2018)

(2023) *Valstybės pažangos strategija
„Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“*

(2021) **2021–2030 m. švietimo plėtros programa**

Europos Parlamento ir Tarybos
*Rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio
mokymosi gebėjimų* (2006)

(2015) **Geros mokyklos koncepcija**

(2013) **Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija**

Žakas Deloras

(2003) **Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų
nuostatos**

*Mokymasis – paslėptas lobis. UNESCO Tarptautinės
XXI a. švietimo komisijos pranešimas* (1996)

(1999) **Antrojo švietimo reformos etapo prioritetai**

UNESCO Salamankos deklaracija (1994)

(1994) **Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos Bendrųjų programų projektas ir
visos vėliau patvirtintos bendrosios programos**

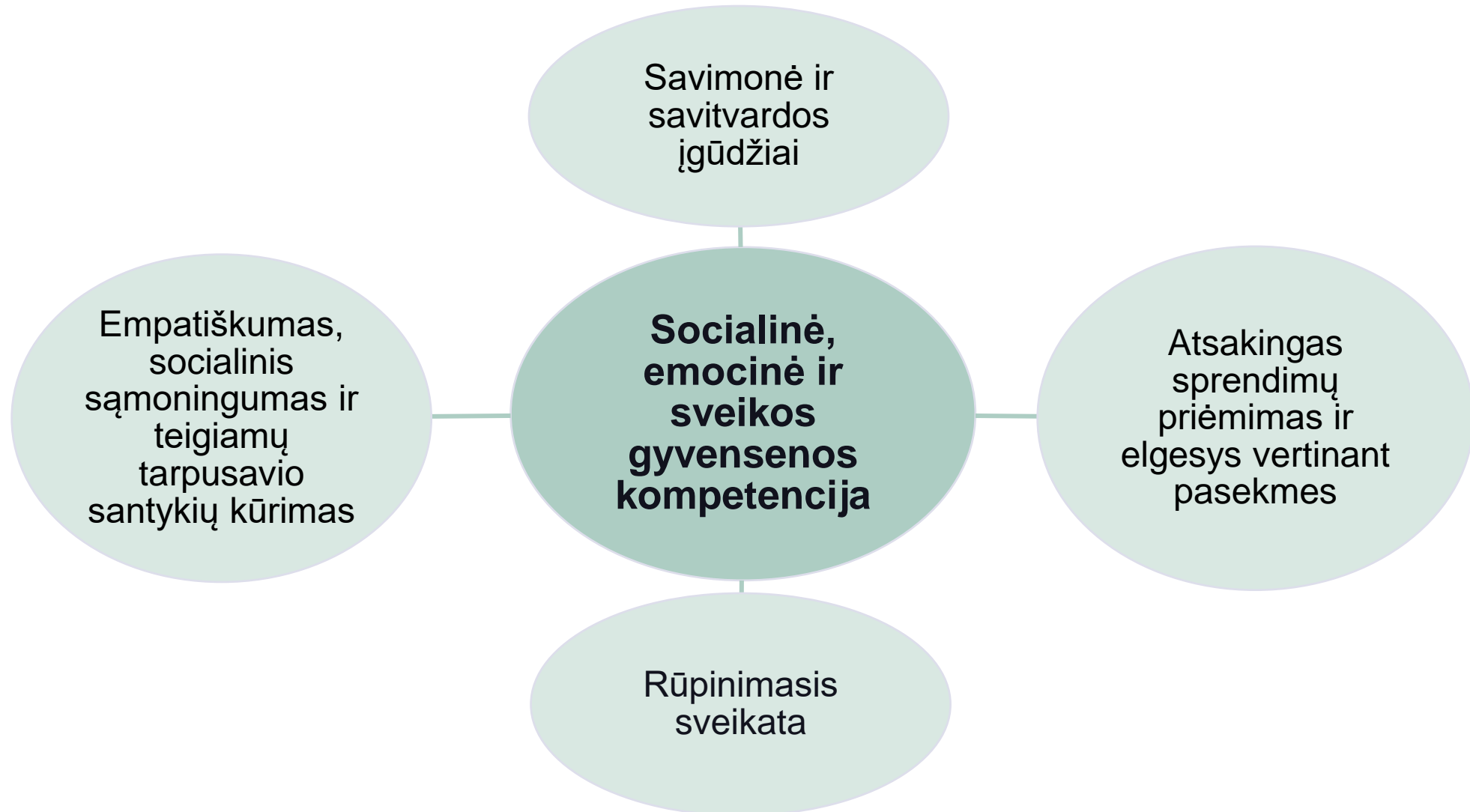
(1992) **Lietuvos švietimo koncepcija**

(1991) **Švietimo įstatymas**

(1989) **Tautinės mokyklos koncepcija**

SEU orientuotas į asmeninį augimą ir buvimą su kitais

ŠMSM

Moksliniai tyrimai patvirtina SE kompetencijų ir žmogaus gyvenimo pasiekimų sąsajas

ŠMSM

Akademinių pasiekimai

Aukštesnė savikontrolė, saviveiksmingumas (tikėjimas savo gebėjimu susitelkti ir imtis veiksmų, reikalingų konkrečioje situacijoje), emocinis intelektas – aukštesni akademiniai pasiekimai

Asmeninio gyvenimo kokybė

Aukštesnis emocinis intelektas – didesnis pasitenkinimas gyvenimu.

Gebėjimai spręsti socialines problemas – **mažesnis nerimas ir depresija, geresnė sveikata.**

Pasiekimais darbo rinkoje

Aukštesnis emocinis intelektas – aukštesni karjeros pasiekimai, didesnis pasitenkinimas darbu.

Pasitikėjimas savo gebėjimais, nuostata, kad gyvenimas priklauso nuo paties žmogaus – geriau apmokamas darbas.

Bendruomeninio gyvenimo kokybė

Empatija, atjauta – didesnis pilietinis aktyvumas.

Geresnė savikontrolė ir socialinių problemų sprendimo gebėjimai – mažiau tikėtinas asocialus elgesys.

ŠMSM

**Lietuvos mokinių SE
kompetencijų būklė**

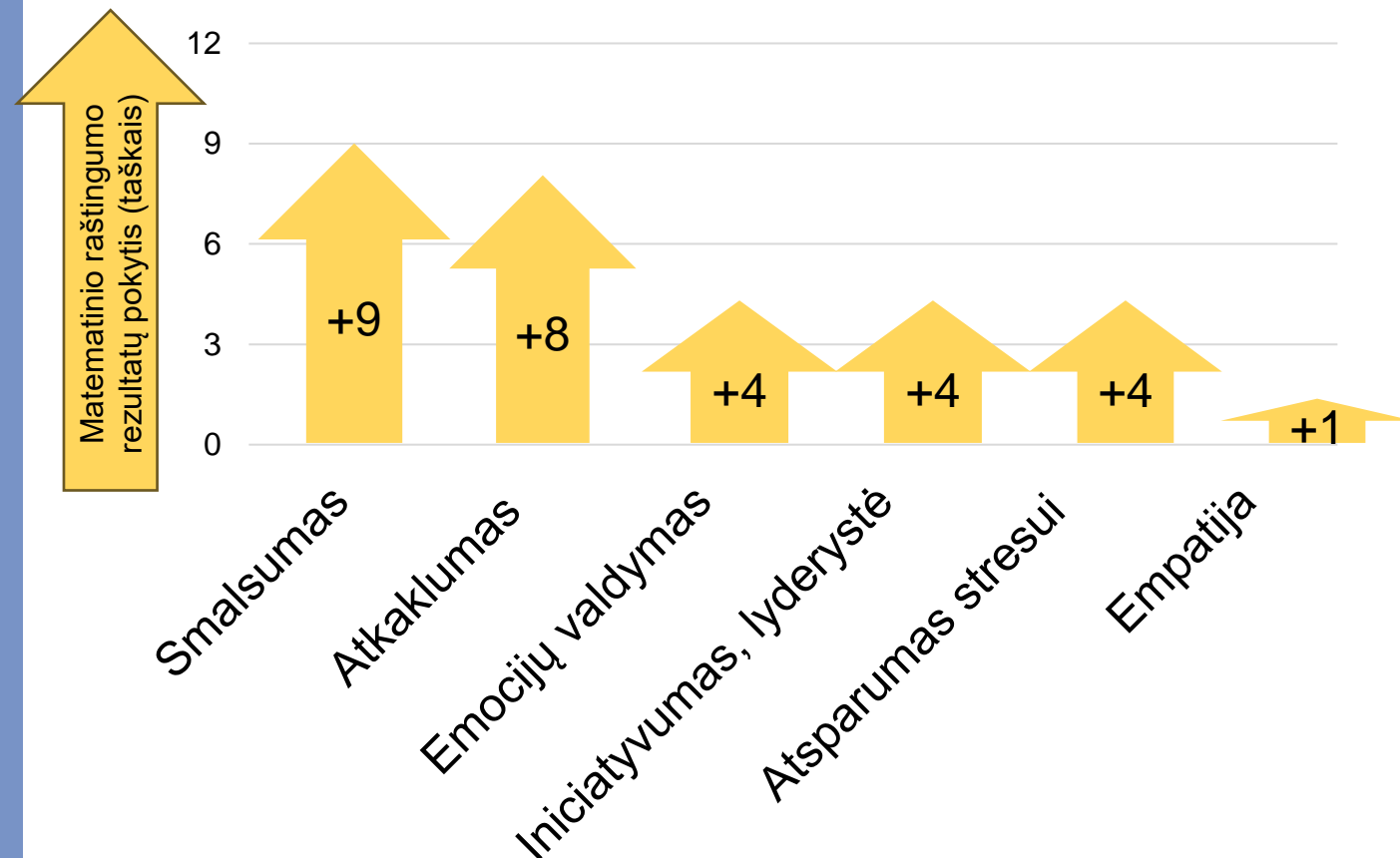
SEU ryšys su mokinių akademiniiais pasiekimais

EBPO PISA 2022 m. tyrimo duomenimis:

Aukštesnių matematinio raštingumo rezultatų pasiekė penkiolikmečiai, pasižymėję tokiomis savybėmis kaip smalsumas, atkaklumas, emocijų valdymas, iniciatyvumas, atsparumas stresui, empatija.

ŠMSM

Lietuvos mokinių matematinio raštingumo **rezultatų pokytis** (taškais), socialinių ir emocinių gebėjimų indeksams padidėjus vienu vienetu

Duomenų šaltinis: OECD (2023) PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption

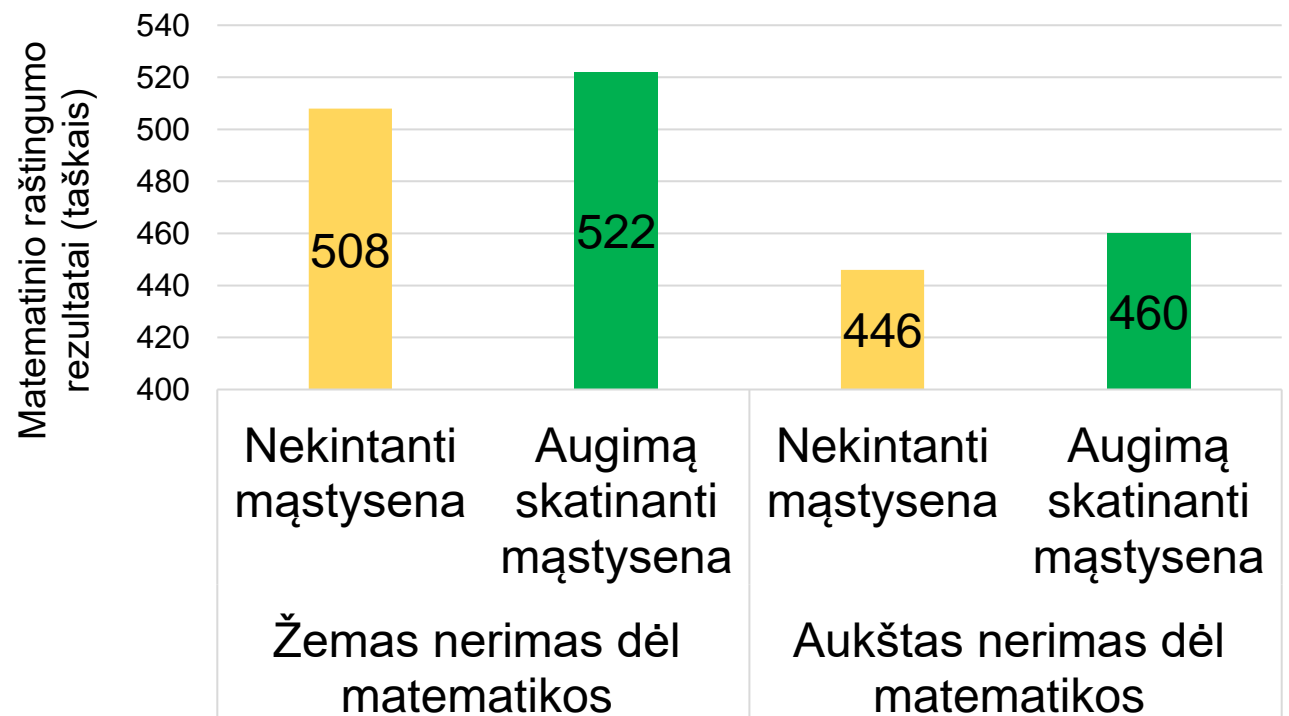
SEU ryšys su mokinių akademiniiais pasiekimais

EBPO PISA 2022 m. tyrimo duomenimis:

Net ir esant aukštam nerimui dėl matematikos, augančia mąstysena pasižymintys penkiolikmečiai pasiekia aukštesnių rezultatų nei nekintančios mąstysenos tokį pat nerimą dėl matematikos jaučiantys mokiniai.

ŠMSM

Skirtingą nerimo lygį dėl matematikos jaučiančių ir pasižyminčių augimo ar nekintančia mąstysena Lietuvos mokinių **matematinio raštingumo rezultatai**

Lietuvos mokinių sėkmė tarptautiniuose tyrimuose

ŠMSM

Didesnis pasitenkinimas gyvenimu

Pasitenkinimą savo gyvenimu Lietuvos penkiolikmečiai EBPO PISA 2022 m. tyrime įvertino 7,14 balo iš 10 (EBPO šalių vidurkis – 6,75).

Aktyvesnis pilietiškumas

Lietuvos mokiniai dažniau nei vidutiniškai IEA ICCS 2022 m. tyrime dalyvavusiose šalyse įsitraukė į savanorių grupių veiklą: Lietuvoje – 45 proc., šalių vidurkis – 37 proc.

Mažėjantis įprastinių cigarečių rūkymo ir alkoholio vartojimo mastas

Lietuvoje reikšmingai auga niekada alkoholio nevartojusių (2011 m. 5 proc., 2019 m. 21 proc.) ir cigarečių (išskyrus elektronines) (2011 m. 26 proc., 2019 m. 46 proc.) nerūkiusių jaunuolių dalis (ESPAD 2019).

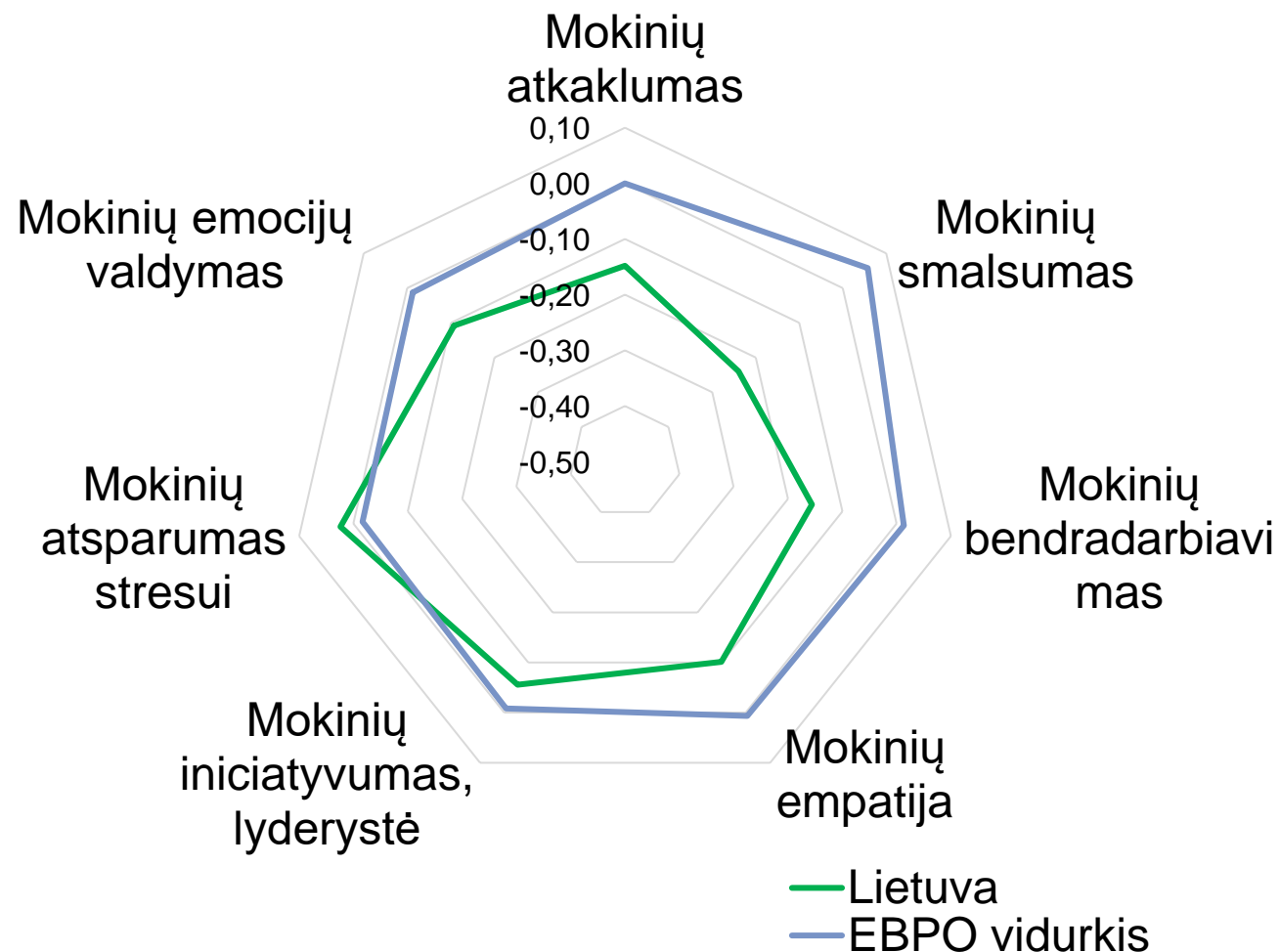
Daugumos Lietuvos mokinių SE gebėjimai yra žemesni nei EBPO vidurkis

2022 m. PISA tyrimo duomenimis:

- Lietuvos mokiniai gerokai mažiau nei kitų šalių pasižymi smalsumu.
- Vidutiniškai aukštesnis nei EBPO vidurkis – Lietuvos mokinių atsparumas stresui.

Penkiolikmečių socialinių ir emocinių gebėjimų indeksų vidurkiai

ŠMSM

Duomenų šaltinis: OECD (2023) PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption

Tarptautiniai tyrimai akcentuoja Lietuvos tobulintas sritis ŠMSM

● Vieništumo jausmas

Kas penktas Lietuvos penkiolikmetis (21,2 proc.) mokykloje jaučiasi vienišas ar pašalinis (EBPO PISA vidurkis – 16,3–16,7 proc.)

● Patyčių patyrimas

Bent keletą kartą per mėnesį patyčias patiria beveik penktadalis penkiolikmečių:
EBPO PISA 2022 m. duomenimis – 16,7 proc. mokinių (EBPO PISA vidurkis – 20,1 proc.);
HBSC 2022 m. – 17 proc. mergaičių ir 20 proc. berniukų (HBSC vidurkis – 8–9 proc.).

● Saviveiksmingumas

Vienas iš žemiausių tarp tyrime dalyvavusių šalių ir regionų – Lietuva pateko tarp ketvirtadalio žemiausių (HBSC 2022).

● Pasitikėjimas savo jėgomis veikti pilietiškumo srityje

Lietuvos mokinių pasitikėjimo veikti savarankiškai pilietiškumo srityje indeksas žemesnis: ICCS 2022 m. tyrime šio indekso tarptautinė reikšmė buvo 51 skalės taškas, Lietuvoje – 50 taškų.

Reikšminga SEK aplinkos įtaka mokinių SE kompetencijoms

ŠMSM

EBPO PISA
2022

Penkiolikmečių iš **palankios SEK aplinkos savijautos, saviveiksmingumo, SE kompetencijų** vertinimai aukštesni, **patyčių lygis** mažesnis nei penkiolikmečių iš nepalankios SEK aplinkos.

HBSC
2022

Mokinių iš **nepalankios SEK aplinkos psichologinės gerovės indekso, pasitenkinimo gyvenimu, saviveiksmingumo** reikšmės žemesnės nei mokinių iš palankios SEK aplinkos.

IEA ICCS
2022

Mokiniai iš **palankios SEK aplinkos** pasiekė aukštesnių rezultatų, labiau linkę ateityje aktyviai **dalyvauti rinkimuose, pritarė lyčių, visų etninių grupių ir rasių žmonių lygybei**, išreiškė didesnę paramą imigrantų teisėms.
Tačiau ateityje įsitraukti į politinių organizacijų veiklą labiau linkę **mokiniai iš nepalankios SEK aplinkos**.

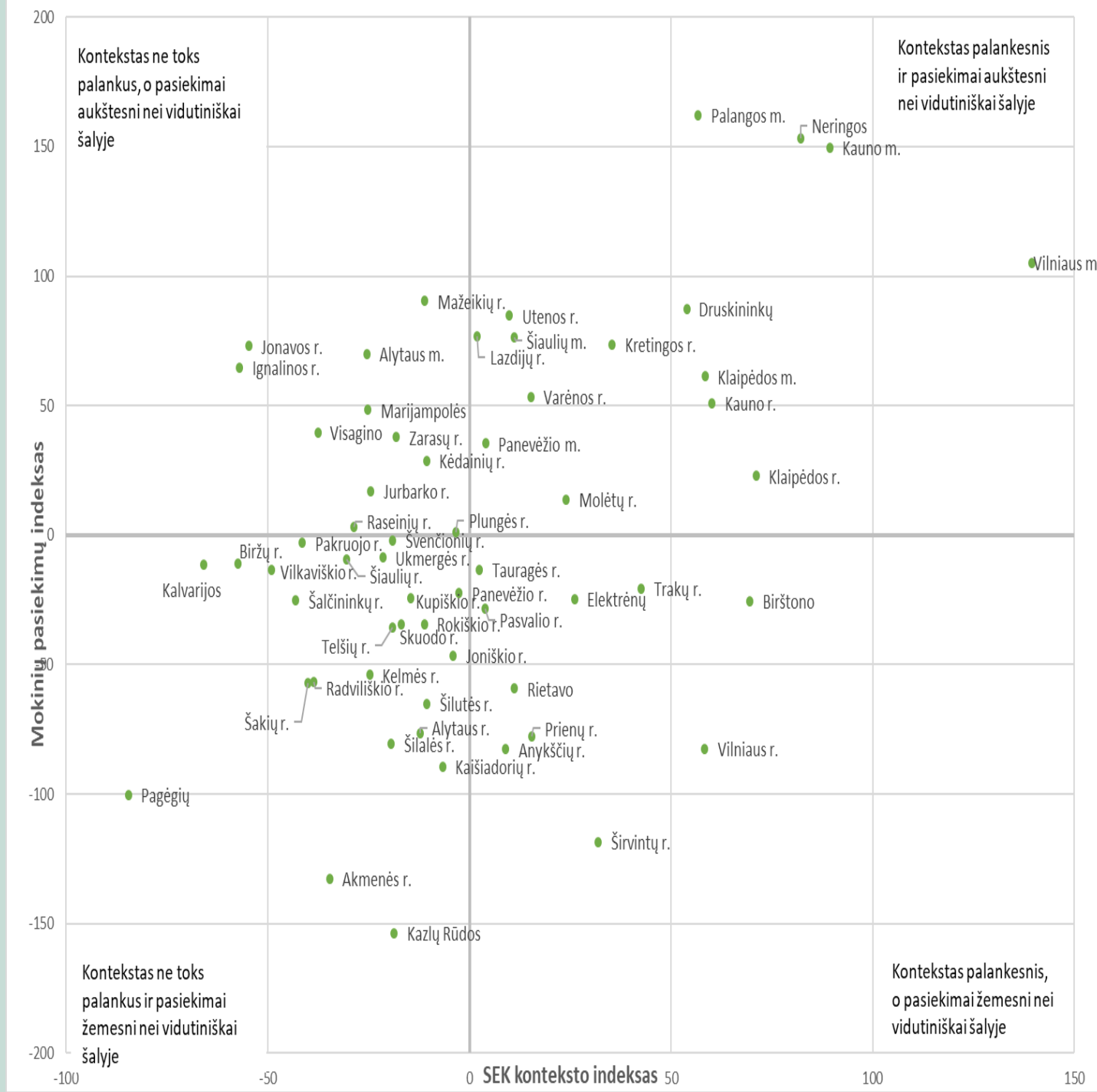

Ir bendros mokinių savijautos, ir SE kompetencijų atveju nustatyti reikšmingi skirtumai, **priklausomai nuo mokinio SEK aplinkos**.

Aukštesnių mokinių rezultatų pasiekiami tose savivaldybėse, kurių SEK kontekstas palankesnis

Savivaldybių sklaida pagal **mokinių
pasiekimų** ir **socialinio, ekonominio ir
kultūrinio (SEK) konteksto** indeksus.

Duomenų šaltiniai: ŠVIS, VDA, Lietuvos kultūros taryba,
LINEŠA

ŠMSM

Mokinių SE kompetencijų ugdymo sistema Lietuvoje ir jos įgyvendinimas

SEU sistema apima įvairių dalykų pamokas ir saugios aplinkos kūrimą

ŠMSM

Svarbu įtvirtinti ir sustiprinti tai, kas sukurta

ŠMSM

SE kompetencijų ugdymas įvairių dalykų pamokose

2022–2023 m. m. šios kompetencijos ugdytos 67 proc. įvairių dalykų pamokų; dažniau – dirbant pagal šiuolaikinę (ugdymosi) paradigmą.

Duomenų šaltinis: NŠA

Prevencinių programų vykdymas

2023 m. prevencines programas vykdė:
Ikmokyklinio ugdymo mokyklų – 68,7 proc.
bendrojo ugdymo mokyklų – 86,6 proc.
Per 3 metus prevencines programas vykdančių bendrojo ugdymo mokyklų sumažėjo (2020 m. buvo 88,3 proc.).

Duomenų šaltinis: ŠVIS

NVŠ programų vykdymas

NVŠ programas lankančių mokinių nuomone (2019 m.):

- jos padeda tapti aktyviam ir kūrybingam (taip teigė 66,1 proc. mokinių),
- susirasti draugų (47,0 proc.),
- tapti atsakingam ir savarankiškam (44,4 proc.).

2023 m. NVŠ programas lankė 61,1 proc. visų bendrojo ugdymo mokinių.

Duomenų šaltiniai: LMNŠC, ŠVIS

Daugiausia – **virš 6 tūkst. Eur** skyrė Rokiškio r. ir Visagino savivaldybės.

Duomenų šaltinis: Gediminas Merkys, Kęstutis Tarnauskas (2024).
Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo būklės šalyje tyrimas

28 savivaldybės* iš 60-ies skyrė lėšų iš savo biudžeto mokinių socialinio ir emocinio ugdymo priemonėms bei prevencinėms programos remti 2022–2024 m. (neskaitant mokymo lėšų)

*Savivaldybės, kurios, pildydamos klausimyną, nurodė iš savo biudžeto skiriamą lėšų dydį socialinio ir emocinio ugdymo priemonėms remti

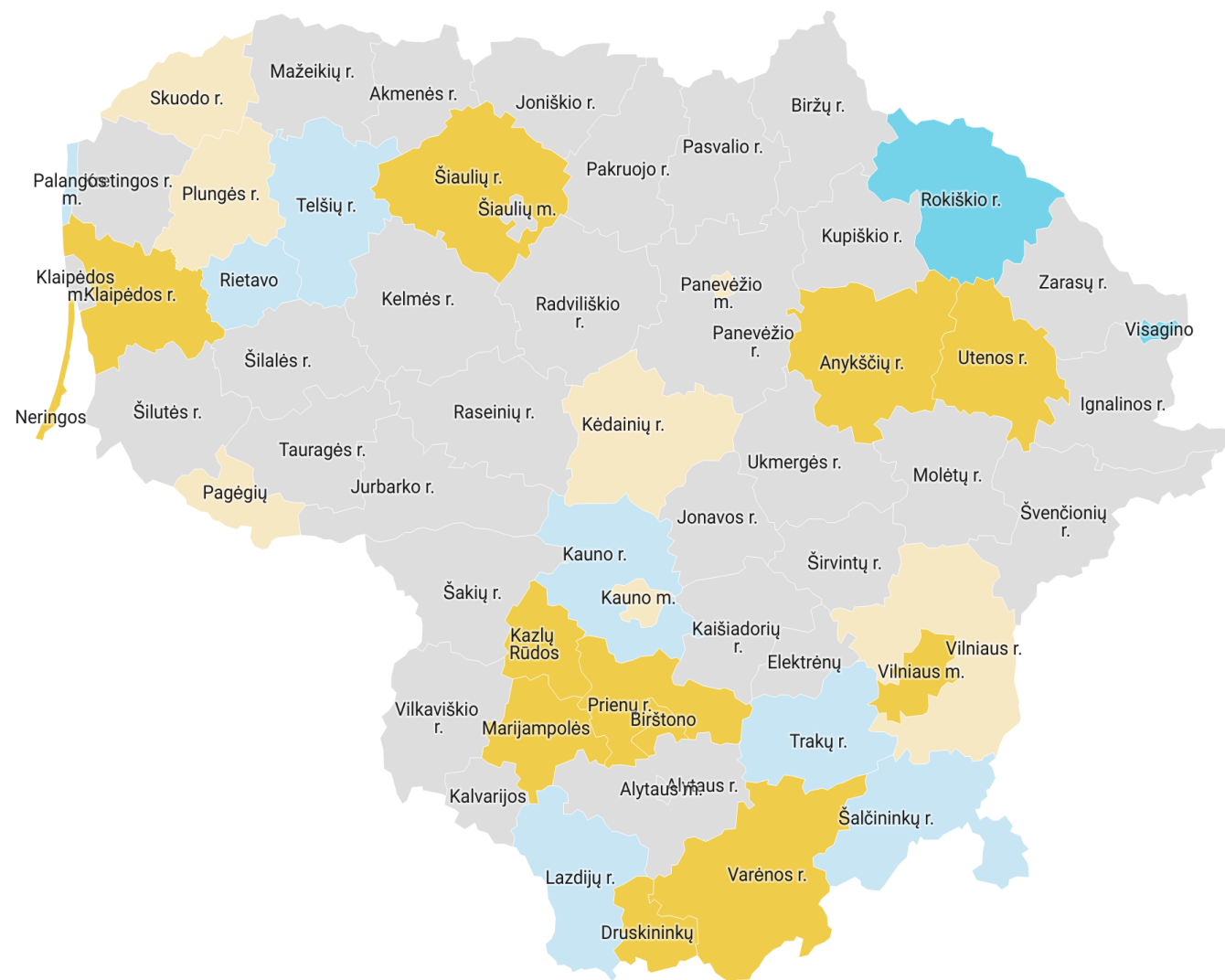
Santykinis lėšų dydis eurai (asignavimų dalis, tenkanti 1 tūkst. gyventojų)

iki 1 tūkst. Eur.

 nuo 1 tūkst. iki 2 tūkst. Eur.

 nuo 2 tūkst. iki 6 tūkst. Eur.

 virš 6 tūkst. Eur.

☐ Neskyrė / nėra duomenų

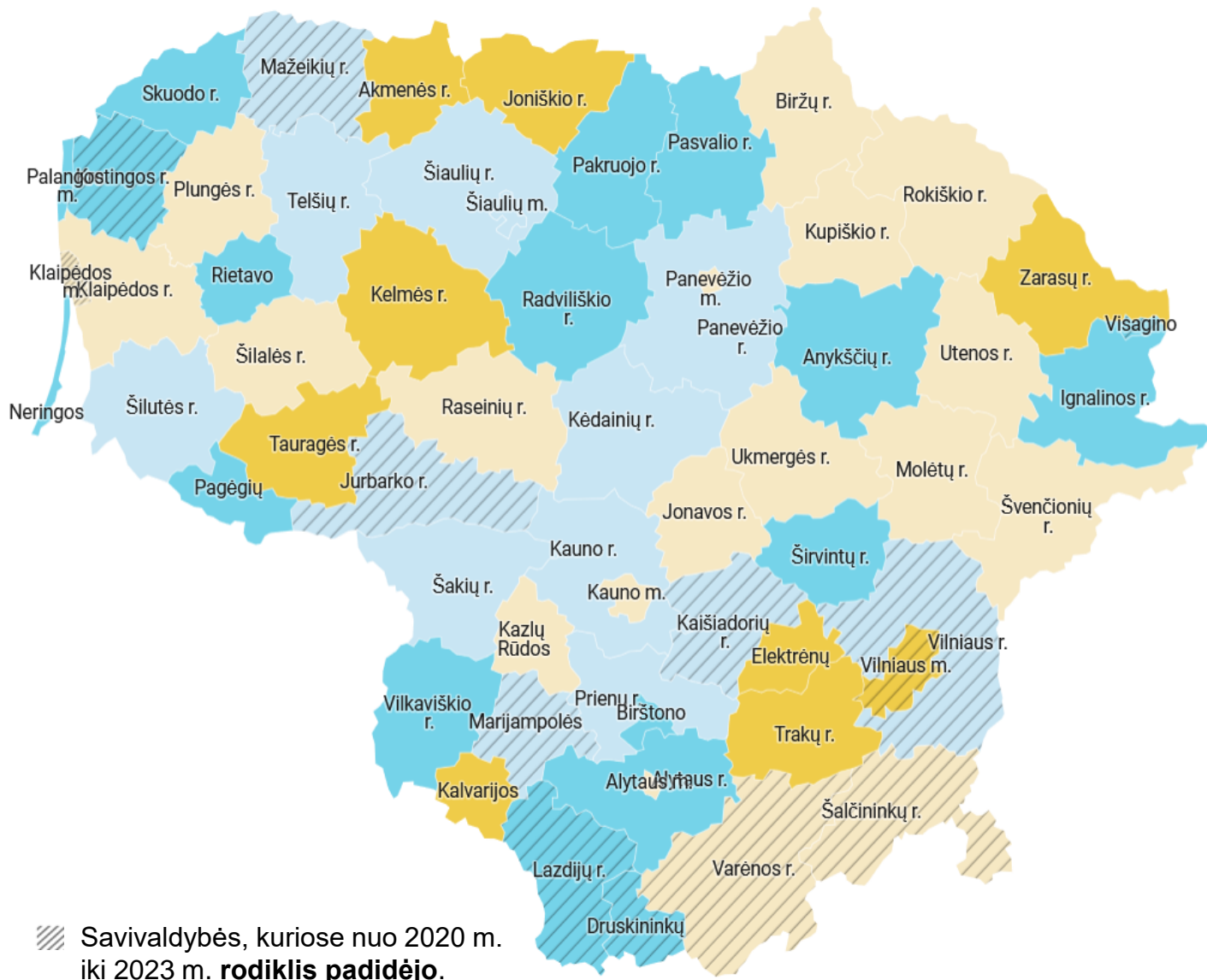
Prevenčines programas turi vykdyti visos mokyklos

2023 m. visos mokyklos prevencines programas vykdė 18-oje (2020 m. – 20-yje) savivaldybių.

Nuo 2020 m. iki 2023 m. rodiklis padidėjo 13-oje savivaldybių, 30-yje – sumažėjo.

Prevenčines programas vykdančių bendrojo ugdymo mokyklų dalis

71-80 % 81-90 % 91-96 % 100 %

NVŠ programų prieinamumas mokiniams iš įvairios SEK aplinkos stiprina SEU

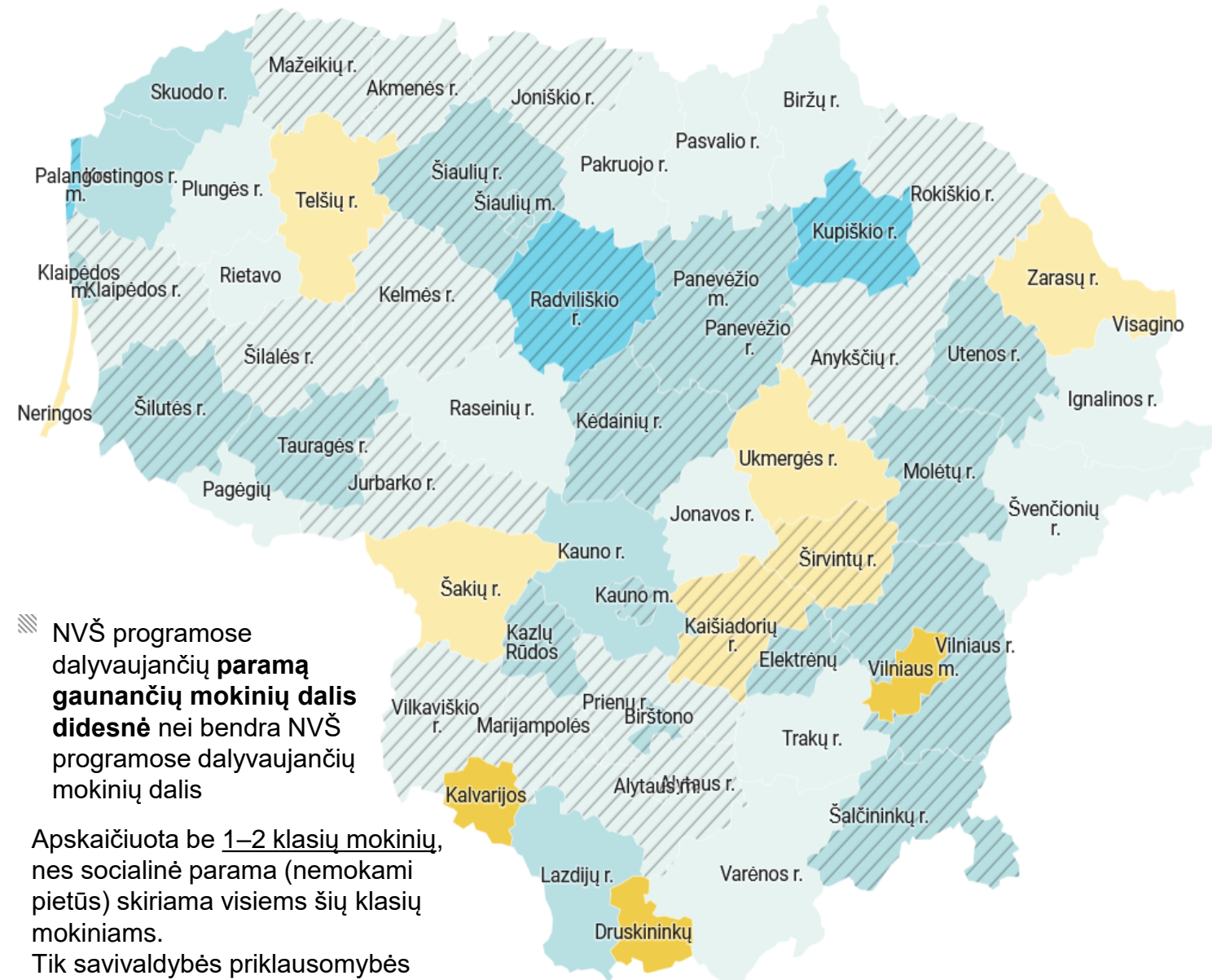
2023 m. 35-iose savivaldybėse paramą
gaunantys mokiniai NVŠ programose
dalyvavo dažniau nei kitose.

Daugiausia (per 80 proc.) NVŠ programose
dalyvaujančių paramą gaunančių mokinių
Kupiškio r., Palangos m. ir Radviliškio r.
savivaldybėse

Mažiausiai (mažiau nei 50 proc.) –
Druskininkų, Kalvarijos ir Vilniaus m.
savivaldybėse.

NVŠ programos lankančių paramą gaunančių mokinių dalis 2023 m.

< 50% 50%–60% 60%–70% 70%–80% ≥ 80%

Apskaičiuota be 1–2 klasių mokinių,
nes socialinė parama (nemokami
pietūs) skiriama visiems šių klasių
mokiniais.
Tik savivaldybės priklausomybės
mokyklos

Duomenų šaltinis: ŠVIS

<https://datawrapper.dwcdn.net/kxYXA/11/>

Pietų Lietuvos savivaldybių stiprybė – pilietiškumo krypties NVŠ programų vykdymas

2023 m. Lietuvoje pilietiškumo krypties
programose dalyvavo **3,5 proc.**
bendrojo ugdymo mokinių.

Daugiausia (per 15 proc.) Alytaus r.,
Kazlų Rūdos, Lazdijų r. ir Varėnos r.
savivaldybėse.

Mažiausiai (mažiau nei 1 proc.) –
Birštono, Druskininkų, Elektrėnų,
Neringos ir Vilniaus m. savivaldybėse.

Pilietiškumo krypties NVŠ programose dalyvavusių bendrojo ugdymo mokinių dalis 2023

< 5% 5%–10% 10%–15% ≥ 15%

<https://datawrapper.dwcdn.net/9Vum6/13/>

Duomenų šaltinis: ŠVIS

